

بازشناسی تاریخی نظام قضا در اسلام تا برآمدن سلجوقیان

آذر جلیلیان

مربی و عضو هیأت علمی گروه تاریخ دانشگاه پیام نور، ایران

چکیده

پس از ظهور اسلام و تشکیل نخستین دولت اسلامی در مدینه، این دین با نهاد حکومت پیوند خورد. استقرار نظام قضایی به عنوان یکی از ارکان ساختار نظام حکومتی اسلام از زمان پیامبر جایگاه ویژه ای یافت و در ادوار بعد ذیل نظام خلافت یا امارت های محلی قرار گرفت. در این تحقیق تلاش بر آن است که نظام قضایی اسلام از آغاز رسالت پیامبر تا برآمدن سلجوقیان بررسی شود و به این پرسش پاسخ داده شود که نظام قضایی اسلام، طی این دوران چه تحولاتی را از سر گذراند و پایه های اساسی قضا بر چه منابعی استوار بود؟ به نظر می رسد که نظام قضا طی این دوران چهار دوره ی؛ تأسیس، تکوین، تکامل و ایستایی را گذراند و منابع قضا در این دوران بر پایه ی کتاب (قرآن)، سنت، اجماع و اجتهاد در کنار عرف جوامعی بود که اسلام به آنجا وارد شد.

واژگان کلیدی: نظام قضا، مذاهب فقهی، منابع قضا، قاضی القضاة.